

Provinciale Staten van Fryslân

Leeuwarden, 28 januari 2025
Verzonden, **04 FEB 2025**

Ons kenmerk : 02329606
Domein/ Team : Provinciale Waterstaat
Behandeld door
Uw kenmerk :
Bijlage(n) :
Onderwerp : Ontwikkelingen Vismigratierivier

Geachte Statenleden,

Als provincie werken we al geruime tijd aan het project de Vismigratierivier (VMR). Er zijn actuele ontwikkelingen in dit dossier waarover wij u willen informeren.

Wat is er al gerealiseerd

Provincie Fryslân is sinds 2018 opdrachtgever namens de vijf initiatiefnemers van de VMR: de Waddenvereniging, It Fryske Gea, Sportvisserij Nederland, Coalitie Blauwe Hart Natuurlijk en NetVISwerk. Het project wordt o.a. gefinancierd door het Waddenfonds, Nationale Postcode Loterij en LIFE. Het beschikbare budget, inclusief de coupure (gat in de dijk), in totaal ca. € 67 mln, afkomstig van de financiers en subsidieverstrekkers, is het maximale taakstellende budget om de VMR te realiseren.

In 2020 is de realisatie van de VMR gestart. Het project is momenteel volop in realisatie. De VMR wordt op basis van zes deelcontracten gerealiseerd, inmiddels zijn alle delen aanbesteed. Het realisatiecontract voor het laatste deelgebied is nog niet gesloten. Als gevolg van negatieve ontwikkelingen, zoals de verziltingsproblematiek op het IJsselmeer en daarmee de beschikbaarheid van zand, is voor de totale businesscase van de VMR een budgettoevoeging van € 13 mln. nodig.

Vier van de zes deelgebieden zijn inmiddels afgerond, van noord naar zuid zijn dit: de Waddenzeezijde met de inzwemopeningen, het Doorlaatmiddel in de Afsluitdijk, het Estuariene deel aan IJsselmeerzijde en de westelijke dam aan IJsselmeerzijde.

In 2025 wordt het één na laatste deelgebied, de zuidelijke en oostelijke dam aan IJsselmeerzijde aangelegd, het laatste deel van de contour van de Vismigratierivier.

De Vismigratierivier is een majeur project. Het object is van historische betekenis voor de Afsluitdijk en onze provincie, voor onze natuur en ons toerisme. Nederland laat hier zien dat kustveiligheid, behoud van zoet water en natuurherstel samen kunnen gaan.

Gewijzigde omstandigheden

Sinds de vaststelling van het budget in 2018 zijn de omstandigheden gewijzigd.

De belangrijkste ontwikkelingen zijn:

- *Versterking Afsluitdijk*: In verband met de raakvlakken en afhankelijkheden met het rijksproject Versterking Afsluitdijk is een gefaseerde realisatie (in zes deelgebieden) en gewijzigde inkoopstrategie met twee-fasen-contracten gekozen;
- *Verzilttingsproblematiek*: In 2021 ontstond het vraagstuk van de verzilttingsproblematiek in het IJsselmeer. De problematiek bleek dermate ernstig dat de provincie werd verzocht geen gebruik meer te maken van de eerder door RWS verstrekte ontgrondingsvergunning voor zandwinning in de geul Kornwerderzand - Workum. In de oorspronkelijke businesscase was het uitgangspunt grootschalige zandwinning in de vaargeul. Inmiddels is er sprake van kleinschalige zandwinning op alternatieve locaties, specifiek per deelgebied van de VMR, maar dit is aanzienlijk duurder;
- *Covid/Oekraïne*: Covid en de oorlog in Oekraïne bleken grote gevolgen te hebben voor de prijsontwikkeling. Ten opzichte van het budget op prijspeil 2018 zijn sommige prijsindexen voor de bouw tot wel 50% gestegen (statistiek CBS);
- *Vergunningen*: In samenwerking met RWS is het ontwerp van de VMR vormgegeven en is er, sinds de on-hold situatie op de vaargeul, samen gezocht naar alternatieve zandbronnen voor de VMR. Alternatieve zandbronnen alsook een open verbinding tussen zout en zoet is en blijft echter complex. De vergunningsprocedures vragen veel extra onderzoeken, tijd en geld. Procedures duren langer dan voorzien en ontwerpen zijn noodzakelijkerwijs aangepast. Dit is van invloed op de planning en financiën. Het laatste deelgebied (binnenzijde VMR) moet nog vergund worden. Hier is alle vertrouwen in.

Ondanks voornoemde ontwikkelingen zijn we tot voor kort er in geslaagd om voor de deelgebieden II, III, IV en V binnen de gestelde budgettaire kaders de realisatie te contracteren. Dit door circulair te bouwen, efficiënt gebruik te maken van hergebruik van vrijkomende materialen uit nabij gelegen projecten. Dit is voor het laatste deelgebied echter niet meer haalbaar. Recent zijn onverwacht hoge kosten opgetreden door vergunningscomplexiteit en zal er nu van uit moeten worden gegaan dat zand voor het laatste deel geheel aangekocht moet worden. Op basis van de meest recente ramingen is een functionele VMR daarom niet meer realiseerbaar binnen beschikbaar budget.

Contract I	= Rijkscontract – Doorlaatmiddel door Afsluitdijk en inzwemopeningen (gereed)
Contract II	= Estuariëne deel Waddenzeezijde (gereed)
Contract III	= Estuariëne deel IJsselmeerzijde (gereed)
Contract IV	= Oostelijke en Zuidelijke Dam IJsselmeerzijde (gereed 2025)
Contract V	= Westflank IJsselmeerzijde (gereed)
Contract VI	= Binnenzijde VMR, afsluitmiddel, inregelfase en beheer en onderhoud (voorbereiding)

Financiële stand van zaken

Samen met de aannemer van deelgebied VI en in afstemming met de initiatiefnemers is een geoptimaliseerd ontwerp met volledige functionaliteit uitgewerkt. Als gevolg van voornoemde negatieve ontwikkelingen is voor de totale businesscase van de VMR een budgettoevoeging van € 13 mln. nodig.

Vijf van de zes deelgebieden zijn in 2025 gereed. Het slotstuk, het grootste contract, is de sleutel tot de mate van succes voor de functionaliteit van deze wereldprimeur. Het bijzondere 'gat in de dijk' is gerealiseerd, echter kan het op dit moment nog niet gebruikt worden. Ca. 250 mln. vissen liggen jaarlijks te wachten om door het gat naar binnen te kunnen om op te groeien en te kunnen paaien. Vissen zijn een belangrijk onderdeel van een gezond ecosysteem. Zonder aanvullende financiering kan er geen of minder functionerende rivier gerealiseerd worden.

Het project nu (tijdelijk) stoppen is daarom geen optie wat betreft de initiatiefnemers. Ook de huidige financiers en subsidieverstrekkingen zijn dit van mening, om de doelstellingen voor IJsselmeer en Waddenzee te bereiken.

Het vervolg

Het doel is om een volledig functionele VMR te realiseren, hiervoor worden inmiddels gesprekken gevoerd met verschillende financiers en subsidieverstrekkingen.

Mocht het totaal benodigde budget niet op korte termijn verkregen worden, is het een optie om de VMR in een groeimodel te realiseren, waarbij toegegroeid kan worden naar een volwaardige, maximaal functionerende VMR, mits er in de komende jaren grondstromen en financiën beschikbaar gesteld worden.

Halverwege dit jaar zullen wij u informeren over de voortgang. Op basis van de hoeveelheid verkregen aanvullende middelen wordt dit voorjaar de balans opgemaakt in welke vorm de VMR op korte termijn gerealiseerd gaat worden, binnen de kaders van subsidieverleners. De realisatie zal vervolgens eind 2025 opgestart kunnen worden en eind 2026 in gebruik worden genomen waarna de inregelfase met onderzoek en monitoring zal volgen.

Gedeputeerde Staten van Fryslân,

